

Рестаурация на Стъклописите на Иван Пенков в Софийската съдебна палата.

1. Историческа справка

Софийската съдебна палата е една от най-красивите и функционални сгради, построени в столицата на България. В началото на XX век са проведени два Международни конкурса за идеен архитектурен проект за сграда, която да приюти всички дейности в областта на правосъдието на едно място. Реализацията на Софийската съдебна палата е резултат на усилена работа на българските архитекти, инженери, строители, художници и скулптори в периода 1929 – 1942 г. С качествените творби на монументалното-декоративните изкуства – скулптура, стенописи, металопластика и стъклописи в нея, тя внушава сила, мощ, държавност, правосъдие. До 1981 г. тя е най-богатата на монументално-декоративна украса сграда в София. Днес нейните стъклописи, скулптурни композиции и декоративна украса са признати за едни от най-добрите образци на монументалното ни изкуство.

Стъклописите, които са разположени в различните пространства на Софийската съдебна палата са по проекти на българския художник Иван Пенков. Той е един от водещите български монументалисти и художници, които са проектирали стъклописи в първата половина на XX век. Неговите проекти за Ректората на Софийския университет са класирани на първо място в проведения конкурс през 1930 г. Стъклописите са изпълнени през 1932 г. от германската фирма Франц Майер. За тази поръчка Иван Пенков прави проектите, работните картони и няколко месеца е в ателието на Франц Майер в гр. Мюнхен, Германия.

През 1935 г. той се заема да работи по създаване на стъклописите в Русенската и в Софийската съдебни палати, чието проектиране му е поръчано без обявяването на конкурс между художниците в България. Затова му помагат натрупаният опит като стъклописец и реализираните стъклописи в Ректората на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Готовите и одобрени проекти през 1939 г. от поръчващото Министерство на правосъдието са дадени за изпълнение на германската фирма „Обединени цехове за мозайка и стъклопис Август Вагнер, Берлин – Трепто“. Проектите и работните картони в Машаб 1:1 са направени от Иван Пенков в София, а технологичното изработване е извършено в Берлин, Германия. Готовите стъклописи са доставени и монтирани през 1940 г. в Русенската съдебна палата, а на следващата година в Софийската съдебна палата. Технологиите, по които са изпълнени е „Антик глаз“ с патиниране, която е изобретена от германската фирма. Тя дава по-голямо разнообразие на нюанси на цветното стъкло, което допълнително е обогатено с рисунка, с различни фактури и с фус / затъмняване по различен начин и в различна степен на цветното стъкло с нанасянето на стъклописна черна или кафява боя, с цел обогатяване и усложняване на неговия тон и регулиране на преминаващата през него светлина/. От момента на изработване на стъклописите за Централното стълбищното пространство, Централното фойе на втория етаж, Тържествената зала 15 и коридорите на 4-тия етаж са изминали около 80 години. За това време те са се съхранили и са оцеляли до наши дни въпреки, че са подложени на атмосферни влияния, различни по характер механични повреди, появилите се пукнатини в

някои от рисуваните стъкла и липсващите парчета. Изследователите на творчеството на Иван Пенков и експертите считат, че стъклописите в Софийската съдебна палата са едни от най-красивите, най-въздействащите и най-професионално изпълнените през 40-те и 50-те години на XX век. Те са национална ценност и са важна част от културното и художественото наследство на България. Затова е необходимо да се полагат специализирани грижи за тяхното поддържане в добър и цялостен вид. Тяхното реставриране е наложително, за да могат да бъдат оставени в много добро състояние на следващите поколения българи. Реставрацията ще даде възможност да се почистят стъклописните панели от натрупаната във времето прах и различни налепи. Да се възстановят стъклописните композиции в тяхната цялост като се изрисуват със специална стъклописна боя нови цветни стъкла, които да заменят липсващите парчета. Ще се даде възможност реставрираните стъклописни панели да бъдат укрепени допълнително с вертикална арматура, която ще ограничи възможността за появата на нови механични повреди от различен характер.

II. Цел на реставрацията

Целта на реставрацията на Стъклописите в Софийската съдебна палата с автор Иван Пенков е пълното и качествено възстановяване на стъклописите в техния първоначален вид. Стъклописите да бъдат допълнително укрепени против различни механични въздействия, както от човешка ръка, така и от различните атмосферни въздействия. Съществена част от Реставрацията е възстановяването на цялостното цветово единство и въздействие на стъклописите, които са важна част от нашето културно-историческо и монументално-декоративно наследство. Образната символика, композиционните постижения и артистичното изпълнение на стъклописите трябва да се съхранят за 200 години напред, каквото е и желанието на техния автор.

III. Техническо задание за извършване на реставрация на стъклописите по проекти на Иван Пенков, разположени в архитектурния интериор на Софийската съдебна палата

1. Направа на подходящи 4 бр. кутии /контейнери/ от дървен материал за съхранение, пренасяне и транспортиране на свалените от металната дограма за реставрация стъклописни панели. Препоръчително е те да са отваряеми и да са предназначени за съхранението на един стъклописен панел. Вътрешните размери на кутиите за стъклописните панели да са с размери не по-малки от 87 / 80 см. и с дълбочина 5 см. За стъклописните панели в Централното фоайе да са с размери не по-малки от 95 / 75 см и дълбочина 5 см./, защото от времето и въздействието на различните атмосферни влияния върху стъклописните панели те са деформирани по различен начин, което не позволява те да бъдат полагани един върху друг или един до друг. Поставения в кутията стъклописен панел трябва да бъде подходящо уплътнен от всички страни, за да се избегнат вибрациите и появата на нови напуквания в рисуваните стъкла по време на пренасянето и транспортирането им до ателието за реставрация и обратно.
2. Изпълнителят трябва да извърши точно номериране на всеки един стъклописен панел, което да е ясно, да следва определен ред и да не дава възможност за подмяна на панелите или някой от техните детайли. Номерирането включва панелите, които са разположени по Централното стълбище на палатата, стъклописните панели във

Фойета, в Тържествената зала 15, витражите, които са разположени в арките на четвъртия и втория етаж в Софийската съдебна палата. Номерирането да става отгоре надолу и от ляво надясно. Прозоречните отвори да се номерират с римски цифри, а стъклописните панели да са номерирани с арабски цифри.

3. Преди отделянето на панелите от металната дограма трябва да се направи описание и анализ на действителното състояние на всеки един панел в специално създаден за реставрацията „Реставрационен дневник“. В него детайлно се описват всички повреди в стъклописния панел, които са настъпили във времето – различни по характер деформации, изтумбване, хлътване, уточнява се броя на пукнатите или счупени стъкла, липсващите парчета от рисуваните стъкла или изцяло липсващите детайли. В него се отразяват цвета на стъклата, стила на нанесената рисунка, както и методите за нейното реставриране и възстановяване в автентичен вид. Описват се броя и мястото на новите рисувани стъкла в стъклописния панел. По този начин се създава документален паспорт на всеки един стъклописен панел от началото на процеса на неговото реставриране до нейното приключване. В „Реставрационният дневник“ се включват също всички фотодокументални материали на състоянието на носещата метална дограма, процеса на нейното възстановяване в различни етапи, реставрирането на стъклописните панели и реставрираните стъклописи, монтирани в реновираната метална рамка на дограмата. Чрез дневника ще се проследява състоянието на стъклописите в бъдеще.

Изпълнителят се ангажира да осигури постоянно и прецизно фотозаснемане и фотодокументиране на цялостния процес на Реставрация на металната дограма и на стъклописите. Заснемането трябва да включва двете страни на панела /откъм интериора и екстериора/, а при необходимост и от други гледни точки на проблемни участъци. Фотодокументиране на металната дограма, механизмите за отваряне и затваряне, актуалното състояние на пантите, на държачите на стъклописния панел, както и цялостното възстановяване на оригиналния вид на металната дограма. Прецизното фотозаснемане се отнася и за процеса на реставриране на стъклописните панели. То трябва да фиксира прецизно и в подробности реставрирането на отделните детайли. Фотозаснемането е неразделна част от изпълнението на проекта за реставрация на стъклописите в Софийската съдебна палата. Снимките да са във формат JPEG с големина на файла най-малко 4000 KB.

4. Създаването на „Реставрационният дневник“ е необходима информация, по която ще се определя качеството на извършените във времето реставрационни дейности и ще подпомогне в максимална степен възстановяването на автентичното състояние на металната дограма и на стъклописните панели.
5. Изпълнителят се задължава да достави цялото количество стъкло, което е необходимо за реставрацията на стъклописите и предпазните външни стъкла. Той трябва да поръча изработването и доставянето на достатъчно количество нови цветни стъкла, които да са качествени и идентични с оригиналните като цвят, вид на фактурата, прозрачност, размери, структура и включения. Част от реставрацията на металната дограма е цялостната подмяна на стъклата по външната ѝ част /от страна на екстериора/ с нови. Препоръчително е те да бъдат с дебелина 4 мм. Те изпълняват защитна функция и предпазват стъклописите от външните атмосферни влияния.

Закрепването на външните стъкла за почистената и реновирана метална дограма да се извърши с черен силикон.

6. Изпълнителят на реставрацията на стъклописите поема и дейностите по реставрирането на металната дограма. Реставрационните дейности върху дограмата включват раздвижване на отварящите механизми, възстановяването на липсващите месингови дръжки, панти и железни елементи. Реставрацията на металната дограма включва възстановяването на липсващите елементи като дъждобрани/ водооткапи/, държачи на стъклописните панели и на компроментирани части от нейната конструкция. Важна част от дейностите по реновирането на металната дограма е свалянето на старата боя до метал, обработването и изравняване на профила на всички елементи, като се премахват всички стари натрупвания от блажни бои, хоросан и различни деформации, които се дължат на корозията на материала или са се появили по други причини. Следващ етап е обработването ѝ с ръждопреобразовател, полагането на кит, шкурене, антикорозионен грунд или цинков препарат и защитно покритие – автоемайллак /черен гланц или графит/ максимално висок клас, който е положен минимум на две ръце. Реставрационните работи трябва да се извършат професионално и отговорно, без да се засяга каменната облицовка около металната дограма и пода, която трябва да се предпазва по подходящ начин като се съхранява чиста без следи от боя или други използвани материали. При замърсяване каменната облицовка трябва да се почисти от изпълнителя.
7. Изпълнителят трябва да достави нови шпросни за извършване на реставрацията на стъклописите, които да са със същия размер, дебелина, материал, сечение и форма като оригиналните. Трябва да се подменят всички стари шпросни с нови, които са специално предназначени за реставриране на витражи.
8. Изпълнителят се ангажира с извършването на Реставрацията на всички стъклописи и витражи, които са разположени в архитектурните пространства на Софийската съдебна палата. Реставрацията включва демонтиране на стъклописните панели от металната дограма. Транспортиране до ателието за реставрация. Ръчно почистване на стъклописите от различните отлагания върху тях с мека четка, без да се поврежда оригиналната рисунка върху тях, която е на 80 години. Разглобяване, премахване на старите шпросни и замяната им с нови. Направа на нови стъкла с полагане на стъклописна боя върху тях, която трябва да се изпече, съобразно технологичните препоръки на фирмата производител. Възстановяване на стъклописния панел, запояване на шпросните и медна тел към тях, за която се захваща вертикалната арматура за укрепване на панелите против вибрации, патиниране на лицевата част в черен цвят, почистване и измиване на стъклата, транспортиране от реставраторското ателие до Съдебната палата. Монтаж на реставрираните стъклописни панели, поставянето на хоризонталните държачи и вертикалната арматура от неръждаем материал. Възстановяване на липсващите елементи – винтове, държачи, вертикалната арматура. Възстановяване на цялостния вид на стъклописите в оригиналния им вид. Фотографиране на целия процес на реставрацията.
9. Всички използвани материали трябва да са висококачествени и да гарантират дълготрайност на извършените реставрационни работи, както и да бъдат съгласувани и одобрени от оторизирани представители на Възложителя.

10. Възложителят определя място за съхранение на материалите за извършването на различните реставрационни работи. Осигурява достъп до електрозахранване.
11. Възложителят определя Комисия, която проследява във времето и преглежда извършените реставрационни работи, определя тяхното качество, съставя приемно-предавателни протоколи на отделните етапи, в които се описва качеството на извършената реставрация и качеството на възстановените елементи като идентичност с оригиналните елементи, а така също и технологичното изпълнение на всички реставрационни дейности.
12. В ценовото предложение единичните цени на видовете работи следва да включват всички необходимо-присъщи разходи, а именно часова ставка, допълнителни разходи, механизация /скеле, машини и др./, материали, доставно – складови, печалба на фирмата и т.н., съгласно ТНС, УСН, СЕК или еквивалентни норми прилагани в строителството.

IV. Изисквания към участниците:

1. Участниците в обществената поръчка представят готов изпълнен стъклописен детайл с орнамент от лявата част на един от стъклописните панели /без герб или книгата/ във фойето на втория етаж и едно рисувано стъкло /20/16 см./ от централното стълбище. Стъклописните детайли трябва да са изпълнени в мащаб 1:1, и да са нарисувани в стила на оригинала и да отговарят цветово. Представя се описание на използваната технология и материали – стъкла, бои, шпросни, композиция за запояване – мостри към момента на представяне на офертата.
2. Участниците в обществената поръчка да имат следните специалисти в състава, които да имат определена професионална компетентност и правоспособност за изпълнение на реставрационните дейности:
 - 2.1. Ръководител проекта за реставрирането на стъклописите -витражист с над 10 годишен опит в областта на витража и стъклописа и висше образование специалност „Стенопис“ от НХА - един човек
 - 2.2. Витражисти с над 5 годишен опит в областта на витража - трима човека
 - 2.3. Витражисти с над 2 годишен опит в областта на витража - пет човека
 - 2.4. Стъклари с над 3 годишен опит в обработването, рязането и монтирането на стъкла – двама човека
 - 2.5. Оксигенист /заварчик/ с над 3 годишен опит - един човек
 - 2.6. Специалисти по обработване на метална дограма с над 5 годишен опит – четирима човека
 - 2.7. Фотограф с над 3 годишен опит - един човек
3. Участниците в обществената поръчка следва да разполагат с необходимите машини и съоръжения:
 - 3.1. Ателие

3.2. Тръбно скеле – 500 кв.м.

3.3. Пещ за изпичане на стъклописа

4. Всички материали трябва да са придружени със сертификати от производителя за качество и гаранционни срокове /преведени на български език/..

V. Препоръчителен срок за изпълнение

1. Две години за реставрацията на стъклописите и металната дограма, разположени в Централните стълбища – юг и север.
2. Две години и половина за реставрацията на стъклописите и металната дограма в Централното Фоайе на втори етаж.
3. Една година за реставрацията на стъклописите и металната дограма в Тържествената зала 15.
4. Четири месеца за реставрацията на витражните арки - четвърти етаж.

VI. Приемане на реставрационните дейности

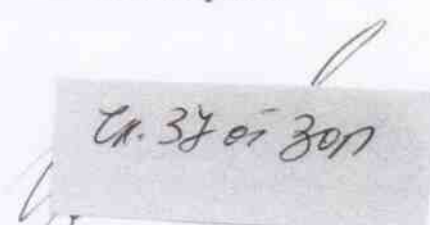
Одобряването на реставрационните дейности става с подписването на Приемно-предавателен протокол от Комисия, която се определя от Възложителя. Описва се качеството на извършените реставрационни работи и идентичността на новите рисуванни стъкла с оригиналните стъкла. Отчита се качеството на стъклописната рисунка и правилното прилагане на технологията при изпичане на стъклописната боя.

След приключването на монтирането на реставрираните стъклописни панели се описва и състоянието на реновираната метална дограма, както на пантите и заключващите елементи. Това се извършва в края на всяка календарна година.

VII. Прогнозна стойност на реставрационните дейности – 1 460 000 лв. с вкл. ДДС

VIII. Количествена сметка по видове работи за стъклописи и дограма.

Съставил:

/доп. д-р. Цветан Стоянов/